

Nordisk Netværk for
Voksnes Læring

Samordning av vägledningen i de nordiska länderna

Status i Norge och Åland
2020

Samordning av vägledningen i de nordiska länderna

Status i Norge och Åland 2020

/ NVL Nordisk nätverk för Vägledning /

NVL 2020

© Nordiskt nätverk för vuxnas lärande
nvl.org

Denna publikation har finansierats av
Nordiska ministerrådet genom
NVL:s strategiska medel.

ISBN 978-952-7140-64-2

Redaktör:
Fjóla María Lárusdóttir

Foto:
Johannes Jansson/norden.org

Layout:
Marika Elina Kaarlela/Gekkografia

/ Innehåll /

Förord	5
Inledning	6
<i>Definition av begreppet samordning</i>	7
Samordning i Norge status 2019	8
Samordning på Åland status 2019	10
Sammanfattning av Norge och Åland ...	12

/ Förord /

Utbildning för alla i ett livslångt perspektiv är ett uttalat mål för det nordiska samarbetet inom utbildningsområdet. Det gäller alla former av utbildning i vuxen- och vidareutbildningar och i arbetslivet.¹

Genom nordiskt samarbete önskar de olika nordiska organisationerna och programmen att bidra till att alla invånare i Norden på bästa möjliga sätt är förberedda på att möta en mer komplex framtid. NVL och Nordiskt nätverk för vägledning² är med och utvecklar vägledningen i de nordiska länderna och betonar vikten av strategier för samarbete och samordning mellan sektorer kring vägledning. Nätverkets arbete är också en viktig komponent för att förverkliga Vision 2030.³ Genom att ta fram kunskapsunderlag och erbjuda erfarenhetsutbyte skapar nätverket bättre förutsättningar för individers övergång mellan utbildning och arbetsliv, och mellan utbildningar. Detta är en central komponent i den fria rörligheten i Norden och för ett konkurrenskraftigt Norden.

Vägledning erbjuder vuxna ett viktigt stöd vid val som påverkar karriären eller då det är dags att byta karriär. Högre kvalitet och bättre samordning av vägledningstjänster bidrar till utveckling av kompetenser och välfungerande arbetsmarknader i Norden, samt stödjer arbetsmarknader i förändring.

Denna utredning och detta kunskapsutbyte är en viktig del av nätverkets arbete för att göra livslång vägledning tillgänglig för alla och stödja vuxnas mobilitet och främja jämlikhet i Norden. Stort tack till alla medlemmar i Nordiskt nätverk för vägledning och trevlig läsning!

*Antra Carlsen,
huvudkoordinator, NVL*

1 Tio insatsområden, framtidens kompetenser, Nordiska ministerrådet.

2 NVL, Nordiskt nätverk för vuxnas lärande får stöd av Nordiska ministerrådet, nvl.org

3 Vår Vision 2030, Nordiska ministerrådet.

/ Inledning /

År 2017 kom rapporten "Samordning av vägledning i de nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland"⁴, bearbetad av Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) – nätverket för vägledning.

Grunden för rapporten var en kartläggning av hur länderna och de självstyrda områdena organiserar vägledning för vuxna, med fokus på att synliggöra olika samordningsformer och samarbeten mellan och inom sektorer. Resultatet visade att det ser olika ut i länderna/områdena. Kort sammanfattat så finns det inte en fullt utvecklad samordning mellan utbildnings- och arbetsmarknadssektorn som rekommenderas för en kvalitativt god vägledning för individer i olika situationer och med olika behov (*se rekommendationer och definitioner från ELGPN källor i rapporten 2017*). Anvisningar på nationell nivå verkar saknas, men satsningar är på gång. Vägledningsbehovet verkar inte heller vara tydligt definierat. Det finns dock olika typer av formellt och informellt samarbete, samt nationella strategier och projekt som fokuserar på att förstärka samarbete och samordning.

Syftet med denna utredning var att bidra till utvecklingen av en samordnad vägledning i de nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland.

Året 2019 beslutade Nordiskt nätverk för vägledning att följa upp om den tidigare utredningen och rapporten bidragit till utveckling av samordnad vägledning. Efter diskussion beslutade nätverksmedlemmarna att arbeta med uppdatering genom att två länder skulle lämna in status varje år. Norge och det självstyrande landskapet Åland blev först.

I första utredningen besvaras följande frågor:

1/ Finns det en samordning mellan vägledningen inom utbildningssektorn och inom arbetsmarknadssektorn?

2/ Har de centrala ministerierna/departementen gett anvisningar om samarbetet?

3/ Hur ser samordningen ut konkret? Med andra ord, vilka vägledningssuppgifter förutsätter samarbete mellan aktörerna, hur har samarbetet byggts upp och hur ser det ut i vägledningen av vuxna?

4/ Har behovet av samarbete definierats tillräckligt tydligt och konkret?

5/ Vilka former av informellt samarbete finns det?

Uppdateringen skulle svara på vad som har gjorts i respektive länder sedan rapporten skrevs 2017.

4 <https://nvl.org/content/samordning-av-vaegledningen-i-de-nordiska-landerna>

/ Definition av begreppet samordning /

European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN) hänvisar i sin rapport "ELGPN Tools No. 1. Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit" till resolutionen "Bättre integrering av livslång vägledning i strategierna för livslångt lärande" (15030/08, EDUC 257 SOC 653) som Europeiska Unionens råd antog den 31 oktober 2008. I resolutionen uppmanar rådet medlemsstaterna som prioritering 4 att uppmuntra till samordning och samarbete mellan olika aktörer på

nationell, regional och lokal nivå. På engelska lyder prioritering 4 enligt följande: "*Encourage coordination and cooperation among the various national, regional and local stakeholders.*" Vidare har ELGPN i sina rapporter om det arbete som utförts under åren 2009–2010 och 2011–2012 behandlat samarbets- och samordningsmekanismer (Work Package 3) och föreslår ett forum eller en liknande mekanism som kan verka på en eller flera av tre nivåer:

KOMMUNIKATION

Detta kan omfatta bland annat utbyte av information och undersökning av möjligheterna till samarbete och samordning.

SAMARBETE

mellan partners inom befintliga strukturer. Detta kan vara av främst informell art och baseras på samarbetsavtal där de enskilda parterna behåller sina beslutsfattande befogenheter.

SAMORDNING

Detta kräver sannolikt en samordningsstruktur med operativa befogenheter och finansiering (och eventuellt ett kontrakt eller en fullmakt).

På den första nivån (kommunikation), kan mekanismen anta formen av en arbetsgrupp eller ett nätverk eller en tankesmedja; på den tredje nivån krävs sannolikt en mera formell och hållbar struktur.

/ Samordning i Norge status 2019 /

Under de senaste åren har karriärvägledning i allt högre grad framstått som ett nyckelverktyg i kompetenspolitiken, och inte minst lika viktig för individens möjligheter för att utveckla karriär kompetens i ett livslångt perspektiv.

Som resultat har samordning av karriärvägledningstjänster varit ett prioriterat område under flera år i Norge. Kunskapsbas som har påverkat arbetet med samordning i Norge:

- Rapporterna OECD Skills Strategy – Diagnostic report Norway⁵ and OECD Skills Strategy Action report Norway⁶ presenterades hösten 2014. De avslutades med en rekommendation om att Norge skulle utveckla ett omfattande vägledningssystem för att säkerställa bättre tillgång till och kvalitet i karriärvägledning i Norge.
- Året 2016 kom det rekommendationer från en expertkommitté till regeringen om att utveckla system för livslång karriärvägledning genom utredningen *NOU 2016:7 Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn*.
- Året 2017 blev regeringen och arbetslivets parter eniga om en nationell kompetenspolitisk strategi 2017–2021. Strategin syftar till att säkerställa att individer och företag har en kompetens som ger Norge ett kompetent näringsliv, en effektiv och god offentlig sektor och säkerställer att så få människor som möjligt utesluts från arbetslivet.

Norge har systematiskt arbetat med tillgång till och kvalitetsutveckling av karriärvägledningstjänster:

Offentliga karriärcentra har etablerats i alla län. De erbjuder gratis karriärvägledning för alla över 19 år. Centra bidrar också till att utveckla och stärka kvaliteten på karriärvägledning som ges i andra sektorer.

- Regeringen har föreslagit att kommunerna får lagstadgat ansvar för att ge karriärvägledning till befolkningen. Karriärcentra kommer att ha en stor roll i att uppfylla den skyldigheten.
- Andra än karriärcentra erbjuder vägledning inom olika sektorer. Elever i grund- och gymnasieskolan har rätt till karriärvägledning. Vissa högskolor erbjuder karriärvägledning. Arbetssökande och andra som står utanför arbetsmarknaden kan få karriärvägledning via NAV. Flyktingar och invandrare kan erbjudas karriärvägledning som nyanlända eller efter att de blir bosatta.

5 www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/Diagnostic-report-Norway.pdf

6 www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/OECD_Skills_Strategy_Action_Report_Norway.pdf

Veilederforum.no är en webbplats för utövare

- Kompetens Norge leder arbetet med att utveckla en nationell sektorsövergripande kvalitetsram för livslång karriärvägledning. Ramverket inkluderar kompetensstandarder, karriärkompetens, etiska riktlinjer och kvalitets-säkring.
- Kompetens Norge leder utvecklingen av en nationell digital karriärvägledningstjänst som ger tillgång till karriärvägledning för hela befolkningen. Tjänsten bör innehålla en webbplats med information och självhjälpsresurser och en e-vägledningstjänst med chatt och telefon. E-vägledningstjänsten bemannas av karriärvägledare i samband med länets karriärcentrum.
- Under de senaste två åren har nyanlända flyktingar erbjudits kompetenskartläggning och karriärvägledning genom ett projekt relaterat till så kallade integrationscentra. Transferflyktingar och familjeåterförening erbjuds i den kommun de är bosatta i.
- Regeringen har föreslagit att nybosatta flyktingar ska ha rätt och skyldighet att tillhandahålla karriärvägledning i bosättningen, som grund för att göra en plan för introduktionsprogrammet.
- Utbildningsval är ett obligatoriskt karriärämne för grundskolelever i årskurs 8–10. Kursen syftar till att eleverna får kunskap om sig själva, arbetsmarknaden och möjligheter. År 2019 definierades karriärkompetens som ämnets kärnelement och en ny läroplan är under utveckling.
- Kompetens Norge leder nationellt forum för karriärvägledning. Forumet samlar omkring 30 aktörer från hela fältet och träffas två gånger om året. Målet är att säkerställa informationsflöde och stärka kommunikation och samordning inom karriärvägledningsområdet.
- [Veilederforum.no](http://veilederforum.no) är en webbplats för utövare, yrkesverksamma och andra intresserade som samlar ämnesmaterial, artiklar och annat relevant material. Webbplatsen drivs av Kompetanse Norge.
- År 2014 inrättades en masterexamen i karriärvägledning genom samarbete mellan två utbildningsinstitutioner. I tillägg till utbildningserbudanden vid flera andra universitet och högskolor finns det nu ett större och mer mångsidigt erbjudande av utbildning och kompetensutveckling för karriärvägledare.

/ Samordning på Åland status 2019 /

Under åren 2017–2019 har det åländska ESF-finansierade projektet Vägledning på Åland pågått. I projektet har fortbildningsinsatser för vägledare utvecklats och finansierats. Som ett resultat av projektet startades en försöksverksamhet med en servicepunkt i Mariehamn i september 2019 under namnet **Visa vägen**⁷.

Uppdraget är att ge vägledning till utbildning och arbete för alla vuxna ålänningar, med tonvikt på de som inte studerar eller är inskrivna på arbetsförmedlingen. Visa vägens strategi är att fokusera smalt (vägledning för vuxna) och samtidigt planera brett (nätverka för att utveckla och organisera en vägledning i samverkan).

Åland har arbetat strategiskt mot utveckling av en samordnad vägledning via tre huvudmål i projektet Vägledning på Åland och med efterföljande resultat:

1/ En organiserad samverkan av alla vägledningstjänster på Åland

- Visa vägen har fått tydliga befogenheter från den politiska landskapsregeringen (mandatperioden 2015–2019) med både operativt mandat och finansiering under en försöksperiod på max tre år.
- Visa vägen står i direkt kontakt med ansvarig(a) myndighet(er) eftersom flertalet av dem ingår i styrgruppen och landskapsregeringen är huvudman under försöksperioden genom utbildnings- och kulturavdelningen, Utbildningsbyrån.
- Visa vägen är inte direkt knuten till ansvarig(a) myndighet(er), dvs. till en specifik väg-

ledningsverksamhet rent fysiskt utan har en egen lokal och kommer att fungera som "en väg in" och en sluss genom vilken den vägledningssökande lättare kan möta berörda vägledningsaktörer.

2/ Fungera rådgivande och nätverkande för alla vägledare

- Visa vägen har fått i uppdrag att arbeta för utvecklingen av formella nätverk som kan leda till en rörlighet för vägledare mellan olika verksamheter med hjälp av koordinerade aktiviteter och tvärgående möten. Den första koordinerade försöksaktiviteten har varit en gemensam bemannad chatt kvällstid och helger.
- Visa vägen planerar att bli en ansvarig administratör för fortbildningsinsatser inom vägledningen på Åland, för kompetensutveckling hos vägledarna för nya sätt att arbeta.
- Visa vägen skall ta fram ett policydokument för vägledningen på Åland med konkretiserade strategier för den framtida vägledningen och gemensamma etiska regler för yrkesverksamma vägledare. Den processen kan kvalitetssäkra vägledningstjänsterna som utförs i olika verksamheter och göra tjänsterna mer likvärdiga.

7 www.visavagen.ax

3/ Tillfredsställa målgruppens vägledningsbehov

För att säkerställa att den systemutveckling som nu startar leder till en utökad tillgänglighet, förbättrad användning och kontinuitet av vägledningstjänster ska Visa vägen pröva utveckla alternativa vägledningstjänster:

- Kvalitativa traditionella vägledningstjänster ska testas för att se vilka kan användas gemensamt och vilka verktyg vägledare behöver certifieras i. Arbetet har redan påbörjats genom fortbildning i pedagogiska verktyg vid coaching inåt.
- Traditionella metoder behöver vidareutvecklas. Det finns intresse och behov av en fortbildning som ger vägledarna en bättre teoretisk grund. Ett avtal finns mellan Visa vägen, högskolan på Åland och Umeå universitet i Sverige för en mer omfattande basutbildning på Åland i karriär- vägledningsteorier. Utbildningen startar hösten 2020.
- Interaktiva vägledningstjänster (digitala verktyg) skall utvecklas för utökad tillgång till personer som inte kan/vill ta sig till en fysisk plats. Etapp 1 av 3 är klar för utveckling av ett digitalt system under namnet visavagen.ax. Etapp 2 är påbörjad genom den gemensamt bemannade chatten på kvällstid och helger.

Traditionella metoder behöver vidareutvecklas.

Projektet Vägledning på Åland har fungerat som en förprojektering till det projekt som nu startat med landskapsfinansiering – försöksverksamheten Visa vägen. Effektmålen är desamma för båda projekten, Vägledningen på Åland och Visa vägen, men det är för tidigt att se resultaten av dem. För effektmålen och för att samla in feedback har ett uppföljningssystem uppgjorts där man med 6 månaders mellanrum tar kontakt med personer som nyttjat Visa vägens vägledningstjänster.

/ Sammanfattning av Norge och Åland /

Under den tvåårsperiod som har gått sedan översiktsrapporten blev skriven har utvecklingen i Norge och på Åland varit betydande även om den skett på olika sätt.

Norge har upprättat nationella mål för vägledning som ingår i större planer, medan Åland har öppnat en vägledningscentral genom ett pilotprojekt. Valet av tillvägagångssätt har påverkats av det sammanhang som Norge och Åland befinner sig i vilket givit ett ökat samarbete, mer samverkan och fört utvecklingen närmare samordning. Norge har byggt upp en nationell kompetansstrategi genom samordning där utveckling av vägledning i landet styrs av ett översiktligt organ (Kompetanse Norge) genom samordning och samverkan med fylkena men i samarbete med organisationer som redan arbetar med vägledning. Åland har fokuserat på att bygga upp ett vägledningscenter med satsning på samarbete och samverkan genom stöd från landsskapsregeringen. Det är viktigt att dessa två metoder eller utgångspunkter används systematiskt tillsammans så att praktisk erfarenhet från fältet kan tas tillvara och samtidigt ge stöd till en samordnande utveckling.

Det verkar inte finnas oöverkomliga hinder att arbeta med vägledningsfrågor på en samarbets- och samverkansnivå, men om tydliga mål för det arbetet inte är samtidigt satta på en samordningsnivå finns det risk för att arbetet blir mer informellt och möjligtvis också beroende på faktorer i omgivningen som inte alltid är konstanta (t.ex. finansiering, de enskilda experternas intresse och de nätverk som de har tillgång till). Detta kan påverka kvalitén och riktningen på den vägledning som erbjuds målgrupper med olika behov.

År 2020 kommer en ny uppdatering där Sverige och Danmark beskriver sin utveckling inom vägledning under de sista åren.

I teorin kan det se lätt ut att ta ett helhetsgrepp om vägledningsfrågorna och planera för en samordning, särskilt på en liten plats som Åland, men det har visat sig vara en utmaning. - En samordning kräver till exempel så omfattande åtgärder som en lagändring. Tid måste också avsättas för att förankra och implementera mål och riktlinjer hos alla deltagande parter på flera nivåer. Trots utmaningarna är rekommendationen att komma till en samordning eftersom det utan samordning finns risk att man inte får till den framtidsutveckling och långsiktiga permanenta lösning som behövs för att lyfta vägledningen till en ny nivå. Det är också viktigt att en samordning bygger på erfarenheter från praktiken och att den fokuserar på hållbarhet och kvalitet av vägledning för att komma till nytta för olika målgrupper i samhället.

Det nordiska samarbetet fortsätter genom NVL nätverket för vägledning. År 2020 kommer en ny uppdatering där Sverige och Danmark beskriver sin utveckling inom vägledning under de sista åren. Informationsinsamlingen för uppdateringen bygger på dialog med sakkunniga i länderna och de självstyrande områdena och kan förhoppningsvis påverka, genom informations spridning, utveckling av vägledning i de nordiska länderna. Resultaten skall rapporteras år 2021.

/ NVL Nordisk nätverk för Vägledning /

Hildur Hrönn Oddsdóttir, NVL Koordinator

Arnheiður Gígja Guðmundsdóttir, Island

Mette Werner Rasmussen, Danmark

Klaus Ernst Hansen, Danmark

Jan Lindblom och Eva Nordlund, Sverige

Annette Rumander, Åland

Kalle Vihtari, Finland

Carola Bryggman Finland

Hanne Kristensen, Grönland

Hanna Jensen, Färöarna

Grethe Elvebo, Norge

